

NÂZİM HİKMET'İN "PUTLARI KIRIYORUZ" KAMPANYASI VE YENİ EDEBİYAT

ZAFER TOPRAK

Cumhuriyet'in ilk on yıllarında yeni-eski kavgası toplumun hemen her katmanında kendisini gösterecekti. Bu tür bir tartışmanın edebiyata da yansması kaçınılmazdı. Nâzım Hikmet, bu kavgadan sonuç alabilmek için geçmişe karşı savaş açmayı denedi. Kısa soluklu olsa da "Putları Kırıyoruz" kampanyası Türkiye'de toplumcu gerçekçi bir sanat anlayışı için önemli bir ortam yarattı. Resimli Ay, 30'lu yılların başında Türk edebiyatına yeni bir soluk getiren Sabahattin Ali, Sadri Etem, İlhami Bekir, Suat Derviş, Mahmut Yesari, Nizamettin Naziף, Vâlâ Nurettin, Münire Handan, F. Celalettin, Peyami Saףa gibi genç yazarlardan oluşan yeni bir yazar kitlesini okura kazandırdı.

Edebiyat mezarlığında bir vak'a!
Nâzım Hikmet B. — Haniya, putları yıkıyoruz.....!

Putları Kırıyoruz kampanyasının karikatürlerini Ratıp Tahir Burak çiziyordu. Resimde Nâzım, sırasıyla Abdülhak Hamit, Mehmet Emin, Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri'yi baltayla alaşağı ediyor.

Stravinsky'nin "Bahar Ayini" 29 Mayıs 1913'te, Champs Elysées Tiyatrosu'ndaki ilk gösteriminde Paris'in seçkin opera-bale müdavimlerini ayağa kaldırmış, basında büyük protestolara neden olmuştu. Dönemin ünlü bestecisi Debussy'ye yavan ve

sığ gelen bu müzik aslında yeni bir yüzyılın doğum sancılarını içeriyordu. Modris Ekstein'in *Bahar Ayini: Cihan Harbi ve Modern Çağın Doğuşu* adlı ünlü kitabı Champs Elysées Tiyatrosu'ndaki bu sahneyle başlıyordu. Dadaizm, kübizm, fütürizm,

konstruktivizm ve endüstriyalizm, Cihan Harbi ve onu izleyen yıllarda sanatta ve edebiyatta köklü dönüşümlere neden olmuştu. Bu gelişmeleri Türkiye'de de gözlemlemek mümkündü. Muhsin Ertuğrul'un sahne kurguları modern Rus tiyatrosunun öncüleri Stanislavski ve Meyerhold'dan esinlenmişti. Nâzım Hikmet'in, Mayakovski'ye özenerek 1923'te yazdığı "Makinalaşmak İstiyorum" adlı şiiri yeni bir çağa girildiğinin somut kanıtıydı.

Cihan Harbi çağdaş dünyayı küreselleşme çağı olarak nitelenen 19. yüzyıldan koparmıştı. 1914-1918 tüm dünyayı kaosa sürükleyen ve yeni bir dünyanın kuruluşuna neden olan yıllardı. İmparatorlukların teker teker çöktüğü, ulus-devletlerin doğuş sancıları çektiği bir evreyi simgeliyordu. Milli Mücadele salt Türkiye için değil, üçüncü dünya diye nitelenecek bir kesim için örnek alınacak bir başkaldırıydı. Cumhuriyet fikri ise büyük hüsrarla sonuçlanan dört yıllık Cihan Harbi'nin kaçınılmaz bir sonucuydu. Paradoksal bir biçimde

,Cihan Harbi'nin yıkıntıları bir ölçüde yeni doğmakta olan yeni ulusların işini kolaylaştırmıştı. Harbin tek galibi ABD idi. Avrupa'da savaşı kazanan ülkeler, eski yayılımcı siyasetlerinden büyük ölçüde ödün vermek zorunda kalmış, savaşın yıkıntılarının üstesinden gelmek için umutlarını Almanya'dan alacakları savaş tazminatına bağlamıştı. Oysa Almanya, Versailles'in yükü altında çökmüş, orta katmanları yok eden hiperenflasyon Hitler'e iktidar yolunu açmıştı. Bu arada savaşın neden olduğu dengesizlikler işçi kesimini radikalleştirmiş, kadın hareketi savaşta gösterdiği yararlılığın karşılığını bekler olmuştu. Demokrasiler her geçen gün kan kaybına uğruyordu. Böylece Hobsbawm'ın katastrof çağı diye nitelediği, Mazover'in Avrupa'yı "karanlık kıta" olarak gördüğü 20. yüzyıla giriliyordu. Cumhuriyet Türkiye'si bu tür bir yıkıntı ortamında doğmuştu.

Cihan Harbi siyasette, ekonomide, toplum anlayışında, kültürel değerlerde dönüşü olmayan bir dönemi başlatıyordu. Edebiyat ve sanat etkinlikleri de bu evrimden payını alacaktı. Plastik sanatlarda klasisizm meydan okuyan empresyonizm ve onu izleyen ekspresyonizm artık sorgulanıyordu. Fütürizm, dadaizm, endüstriyalizm, konstruktivizm gibi yeni anlayışlar savaş yıllarında ve ertesinde geçmiş köklü bir biçimde sorgulamaya başlamıştı. *Toplumsal Tarih*'in Ağustos 2015 sayısında Mayakovski'nin intiharı vesilesiyle bu sorgulamaya kısmen yer vermiştik. Rus fütürizminin geçmişle arasına Çin Seddi ördüğünü; Puşkin, Dos-toyevski, Tolstoy gibi Rus edebiyatının ünlü simalarına karşı kampanya açtığını; Mayakovski'nin bunda öncü işlevi gördüğünü belirtmiştik. Fütüristler için her şey "gelecek"ti. Geçmişte özenilecek, yüceltilecek, putlaştırılacak bir değer yoktu. Fütürizmin doğduğu yer olan İtalya'da bu akım plastik sanatlarda gözlemlenirken, Rus fütüristleri bunu edebiyata taşımıştı.

Kuşkusuz, Bolşevik devrimi özü itibarıyla bir reddiyeydi. 19. yüzyılın

hızla gelişen sanayileşmesi kapitalizmi dönüşü olmayan bir yol olarak çizirken Cihan Harbi buna ket vurmuş, ardından Rus devrimi tüm cihanı karşısına alarak yeni bir toplumsal düzeni gündeme getirmişti. Bu köklü dönüşümlerin olduğu evrede Nâzım, Moskova'da idi ve KUTV'da gördüğü eğitimin ötesinde bu devrimci dönüşümleri bilfiil yaşamıştı. Nitekim şiiri de Rusya'daki gelişmeleri günü gününe izlemiş, önce biçimsel, ardından öze yönelik yeni bir şiir anlayışı benimsemesine neden olmuştu. Önce fütürizmin etkisinde kalmış, ardından konstruktivizme yönelmiş ve Rusya'daki dönüşümlerin izinde 30'luk yıllarda sosyal realizmde –ya da toplumu gerçekçilikte– karar kılmıştı. Nâzım'ın yayımlanmış eserlerinde, kapağından içeriğine kadar bu süreci izlemek mümkündür. 1929 yılında yayımladığı ilk kitabı *835 Satır* bunun somut örneğiydi.

Ancak, Nâzım kendi eserlerinde bu yeni şiir anlayışını geliştirmekle yetinmemiş, Parti mensubu olarak daha geniş çevrelere hitap ederek misyonunu yerine yetirmeyi amaçlamıştı. Bunun için de toplumsal kaygıları olan yayıncılar, Sabiha ve Zekeriya Sertel'den de icazet almış ve o günlerin en popüler toplumsal içerikli magazini *Resimli Ay*'ı bu

RESİMLİ AY

Putları Niçin Kırıyoruz?

Her cemiyetin yaşadığı devre mahsus bir takım mefkûreleri vardır. Bu mefkûreleri insanları mücezzet bir şekilde kavrayamadıkları için onları bazı fertlerde temsil etmiş görmek isterler. Bu mefkûreleri en iyi hazmeden, onu her mansûle kendisinde aksettiren kimseler o mefkûrenin mümessili olarak görülür. Biz o ferde hakikîmiz zaman onda kendî mefkûrelerimizi, kendi bulularımızı, kendi rüyalarımızı görürüz. İşte bunlar cemiyetin o günkü mefkûrelerinin mümessilidirler. Böyle olduğu için de az çok maddes bir mahiyeti hazineler.

Bu fertlerin birer put olabilmesi için cemiyetin o günkü mefkûresi hakikaten, ve tam mansûle temsil etmeleri, lâzımdır. İşte biz "Put, san bunları görürüz. Yine biliyoruz ki bazı fertler bir, bu köymet ve vâkıf hazir olmadıkları halde yanlış bir telkin ve talhiki neticesinde, kendilerini put gibi göstermeğe çalışırlar. Bunlar da sahte putlardır.

İşte biz bu sahte putları yıkmaya çalışıyoruz. Bizce gerek Abdülhak Hamit, gerekse Mehmet Emin bey bizim sanat sahasındaki idealimizi temsil eden kimseler değillerdir. Bu itibarla bunlar edebiyat ve sanat hayatımızın sahte putlarıdır.

Kıymetten düşen putlar

Cemiyetler son medenî devreye girildikten sonra putlara ihtiyaç hissetmezler. Doğrudan doğruya fikirlere ve cereyanlara inanırlar. Medenî ve mütakimil bir fert fikri kavrayıp ona inabilecekt hale geldiği için, o fikri temsil eden müşahhas putlara muhtaç değildir.

O vakit yapılacak ilk iş fikri ve cereyanı ilyimez, bökölmez bir

taş haline getiren sahte putları yıkmaktır. Çünkü Cemiyetün fikirlerini temsil ettiklerini iddia eden sahte putlar bu fikirlerin tahşirci etimesine sebep olurlar. İnsanlar artık bu sahte putların kutayretlerine hale verebilecek her türlü yeni fikir ve cereyanları redetmeğe meylederler. Halbuki cemiyetin terakkisi için yeni fikirlere ve yeni cereyanlara ihtiyaç vardır? Bu yeni fikir ve cereyanlara inkıfâf imkını verebilmek için bu tahşirci etimâ fikir ve sanat putlarını ortadan kaldırmak ihtiyacı bu gösterir. O vakit insanlar kendi fikir ve hayallerini temsil edemedine kana oldukları sahte putları devirip yeni fikirlerine yol açarlar.

İşte biz de putları yıkmakla emniz, cümümiz müfâsilâcî putları devirip yeni fikirlere, yeni cereyanlara yol açmaktan başka bir şey yapmıyoruz.

Filâhikâ Abdülhak Hamit bey bizim için artık bir sanat ve edebiyat putu olabilir mi? Bu şair artık bugünkü yeni sanat ve fikir cereyanlarını temsil edebilir mi? Demek ki artık bize put olamaz. Bu halde yeni fikirlere inkıfâf imkını vermek için evvelâ bu eskimsi kopartılmak istenen fert-naya hayret ediyoruz. Mehmet Emin bey mülli şair olabilir mi? Emin beyin kullandığı lisan hile türkçe değildir. Emin beyin lisanı sahte, uydurma ve bizimle alakası olmayan yabancadır. Böyle olduğu içindir ki Emin bey türkçenin son ihtilale devrinde lisan ürettirici bir fikir yapmamıştır. Emin beyin şairleri bütün hissinin, ruh ve hayalini ifade eder mi? Bunun iddia edilmiş bir türk genci var mıdır?

Bey kendi yazan, ve kendi yazdıklarını kendili basan ve kendili okuyan bir sahtedir. Bizim rublâlarımızda Mehmet Emin beyin şairlerinin bir akis yatıp vaki değildir.

O halde bu ferzât bu görüldüğü için? Neden küreyetin ve yeniliğin ark ve müdafâi olmak lâzım gelen gençliği, eskilğin müdafâi için fabrisi cesaret ediyorlar? Niçin masnası genleri yeni fikirlere yol açmak isteyenlere bir duvar gibi kullanmak istiyorlar?

Çünkü genliği tahrik eden Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri beyler kendi saltanatlarının da yıkılacağından korkular. Türk ocaklarının içinde Emin beyin yanında salânet kurmuş bir baş müfettiş tıccak vardır ki bunlar yaşayabilmek için birbirlerini müdafâe ve muhafaza mecburdurlar. Bu, öyle bir salânet zencidir ki, halkalardan birinin kopmasıyla öteklinin de saltanatlarını kaybetmelerine tahliki vardır. Onun için ilerlerden birine hücum edilince hemen harekete geçmek, ve hücumu bastırıp durdurmak isterler. İşte Emin beyi müdafâe etmek istemeleri bu endişe ve korkusundan doğmuştur. Yoksa Emin beyin mülli bir şair olduğunu Hamdullah bey de müfettiştir, ve bunu vakitine Seruvi Fannuda nerettiği bir makalede tespit te etmiştir. Hamdullah beye göre Emin bey TABAKKAYI AYKAMIN şairidir. Türk Ocakları umumi resine göre halk tabakayı avandır, ve onun hissi hürmetine sayan değildir. Bunu söylüyor, ve fakat son hareketlerle kendi kendini kump devirdikleri için artık bunlara ayırıp ayırmaya ihtiyacı kalmamıştır. Zaten bu hususta edkârı umumiyeye de hükümlünü vermiş ve mesele kapanmıştır.

amaçlar doğrultusunda kullanılmıştı. Zekeriya Sertel de bu havaya kapılmış, kendini yeni neslin temsilcisi olarak görmeye başlamıştı. Nitekim derginin Temmuz 1929 sayısında "Baş Muharrir Diyor ki" de şu satırlara yer veriyordu:

"Biz maziye inanmıyoruz. Mazi denen şey bizi arkaya bağlayan kuvvettir. Biz ise arkaya bakmak bile istemiyoruz. Bizim gözümüz ileridedir. Bizim

Resimli Ay'da Putları Niçin Kırıyoruz? başlıklı manifestoyu Nâzım kaleme almıştı.

Yeni Çıkan Kitaplar:

835 Satır: Nâzım Hikmet

Neşreden Muallim Halil Kütüphanesi

Bu ayın en mühim fikir hadisesi hiç şüphesiz yok, Nâzım Hikmet beyin *835 Satır* ismi altında çıkan şiir kitabıdır.

835 Satır bizde edebiyat, ve bilhassa, şiir sahasında yeni bir devrin başlangıcıdır. Şair kitabının isminde bile bu yeniliği göstermiştir. Nâzım Hikmet'in kitabına bu ismi intihap etmesinin manası vardır. Onun şiirleri manzume değildir ve mısralardan tereküp etmemiştir. Şu veya bu parçası güzel olan mısralardan mürekkep bir manzume tam manasıyla şiir değildir.

Fakat asıl yenilik şairin ruhunda ve sanatındadır. Nâzım içi dışı dolu bir şairdir. Şiir onun için fikirlerini ifade eden bir vasıtadan ibarettir. Nâzım'a eskiden beri tanıdığı bir takım kalıplar dar gelmiş, o kendi fikirlerini ifade edecek yeni kalıplar icat etmiştir. Onun için Nâzım'ın

şiirlerini okuduğumuz zaman ilk hamlede kavrayamadığımız bir yenilikle karşılaşırız. O Türk şairlerinin mağnum ve mariz havasından kurtulmuş yepyeni bir şairdir. Şiirlerinde yeni ve zinde bir canlılık vardır. Güneşi İçenlerin Türküsü, ismindeki şiir bu canlılığın en kuvvetli bir misalidir. Nâzım'ın şiirlerinden yeni bir hayatın doğduğunu hissetmemek mümkün değildir.

Bu kitap Nâzım'ın şiirlerinin ancak bir kısmını ihtiva etmektedir. Şairin asıl hususiyetini gösteren şiirleri bu kitapta yoktur. O şiirleri de dinlemiş olanlar bilirler ki Nâzım Türkiye'nin edebî hayatında yeni bir devir açmıştır. *835 Satır* bu devri başlangıcına işaretler.

"Yeni Çıkan Kitaplar", *Resimli Ay*, Mayıs 1929, s. 35.

için bir saat evvelki an bile mazidir. Maziye hürmet eden milletler istikballeri ile meşgul olmayanlardır. Yeni neslin mümeyiz vasfı maziye tanımamaktır. Biz mazimizle iftihar etmek istemiyoruz, yapacaklarımızla övünüyoruz. Gençliğin vazifesi maziye hürmet etmek değil, onu yıkmaktır.”

tapmış bir kişi “dâhi” olabilir miydi? “Dâhi” uluslararası alanda ün salmış bir kişiye denirdi. Abdülhak Hamid ise değil başka ülkelerde kendini tanıtmak, kendi vatanında bile kendinden sonra gelen nesle eserlerini okutmayı başaramamıştı. Eserleri bu denli yaşamın kendisinden ırak olan bir kişi “dâhi” olamazdı.

Keşke Abdülhak Hamid bir dâhi olsaydı da uluslararası bir şahsiyet olarak tanınsa ve eserleri “Şekispir”in eserleri gibi bütün cihanın malı olsaydı. O zaman Türkler de yetiştirdikleri bu deha ile iftihar ederlerdi. Fakat ne yazık ki Hamid o dehalar-dan değildi. Ona bu sıfatı verenler hem kendilerini, hem de Türk milletini aldatmışlardı. Hamid olsa olsa Osmanlı edebiyatına hizmetleri vardı. Ama şiirde hiçbir zaman “inkılâb” yapmamıştı. Kısaca “deha” sözcüğü biraz tasarruflu kullanılmalıydı. Bu sıfatı layık olmayanlara vermek suretiyle, o sığarta hak kazananlar küçük düşürmemeliydi.

Aslında tartışmanın fitilini ateşleyen, *Resimli Ay*'in Mayıs 1929 tarihli nüshasında Nâzım'ın Mahmut Yesari'nin *Gecelerin Sokaklar* başlıklı eserini eleştiren yazısıydı. Nâzım, Mahmut Yesari'nin başka dillere korkmadan çevrilebileceğini söylüyordu. Çeviri sonucu yazısı hiçbir kayba uğramayacaktı. Oysa “dâhi-i âzâm (!)” Abdülhak Hamid'in kaç yazısı böyle bir sınavdan geçebilirdi? Bir edebi şahsiyet için en büyük sınav her dilde aşağı yukarı aynı gücü koruyacak kadar yerel ve uluslararası olmasıydı. Nâzım “Dâhi-i âzâmın en kuvvetli yazısını başka bir dile çevirin, bakın nasıl sırıtır. Başka bir dile değil, hatta bugün konuştuğumuz Türkçeye tercüme edin, bakın dâhinin dehası nasıl sabun köpüğü gibi dağılıyor” demişti. Basında bu yazıya doğan tepki üzerine de tonunu bir üst noktaya taşıyarak *Resimli Ay*'in Haziran 1929 sayısında “Putları Yıkıyoruz No 1 - Apdülhak Hâmit” başlıklı yazısına yer vermişti. Bundan böyle okurların kafasına zorla mihlanan putlardan biri yıkılmaya çalışılacaktı. Ve bunu diğerleri izleyecekti.

Hedefteki ilk yazar “dâhi-i âzâm” Abdülhak Hamid idi. Nâzım’a göre Abdülhak Hamid’in dehası su götürürdü.

Zekeriya Sertel kendini fütürizmin ilkelerine kaptırmış, Nâzım'ın radikal görüşlerine dergisinin kapılarını açmıştı. *Resimli Ay*'in son iki yılı böylece “protest” dergiciliğe dönüşecekti. Nitekim bu nedenle başı derde giren dergi yargılanacak ve sonunda kapanacaktı. Bu arada, 1920'lerin ilk yarısında güçlü bir ses olan *Aydınlık*'tan daha ılımlı bir üslupla eleştiri anlayışını her yönüyle sayfalarına taşıyacak ve büyük ölçüde genç yazarlara olanak sağlayacaktı.

PUTLARI YIKIYORUZ NO 1 ABDÜLHAK HAMİD

Böylece Haziran 1929'da başlatılan “Putları Yıkıyoruz” kampanyasına dergi sayfalarında geniş yer verildi. Hedefteki ilk “put” Abdülhak Hamid idi. Dergi başyazarı Zekeriya Sertel, “Baş Muharririmiz Diyor ki” başlıklı köşesinde “Yeni bir mücadeleyle başlıyoruz. Putları yıkacağız” diyordu. Amaç, layık olmadıkları halde sırf sürekliliği bir propaganda etkisiyle insanların kendilerine put yapıp

di. Cumhuriyet Türkiye'sinde de edebiyatta türeyen sahte kahraman ve sahte putlar, kahramanlara tapmak ihtiyacının doğurduğu kimselerdi. Yıllardır ülke insanının tapmakta olduğu bu putlardan biri de Abdülhak Hamid'di. Abdülhak Hamid alelade bir şair olduğu halde, birbirlerini methederek yükseltmek yolunu tutan eski nesil edipler, kendi kendilerine değişik sıfatlar verirken ona da “dâhi”, bir süre sonra da “dâhi-i âzâm” unvanını yakıştırmışlardı. Bu sıfat etrafında o kadar çok propaganda yapılmıştı ki geniş kitle anlamadan, üzerinde kafa yormadan şairin “deha”sını kabul etmişti.

İşte bu noktada Zekeriya Sertel bu “deha”yı sorguluyordu: “Abdülhak Hamid bu sığarta liyakat kesb etmek için nasıl bir eser vücuda getirmiştir?” Abdülhak Hamid'in eserlerinden hiçbirini Avrupa dillerine çevrilmemişti. Daha da ötesi, bu eserleri yeni nesil anlamıyordu, yarınki nesil ise okumaya bile muktedir olamayacaktı. Bu kadar dar bir çerçeveye içi-

Nâzım için, Abdülhak Hamid bir Osmanlı sanatkârıydı. Tanzimat sonrası Osmanlı toplumunun dönüşüm evresinde eserlerini vermişti. Bu dönem Osmanlı'da derebeylik saltanat devrinin can çekiştiği, yeni bir toplumsal yapının doğum sancılarının hissedildiği bir evreydi. Abdülhak Hamid'in sanatı "Şekispir'i, Rasin'i, Korney'i" takliden ötesine gitmemişti. O kadar ki, bir piyesi Londra'da ya da Paris'te oynansa, izleyiciler "Şekispir'in, Korney'in, Rasin'in" karikatürleştirildiğini ya da aktörlerin rollerini unutup tuluatçılığa kalkıştıklarını zannederlerdi. Eğer Hamid yaşadığı toplumun dönüşüm evresini, Şark'a, Osmanlı'ya özgü özelliklerini uluslararası bir düzeyde ifade edebilmiş olsaydı dâhiler galerisinde bir yere sahip olabilirdi. Oysa "mukallitliğin" ötesine geçememişti, hatta çağdaşları Namık Kemal ve Ziya Paşa bile bu hususta daha başarılı olmuşlardı.

Böylece yeni nesli temsil eden Nâzım, eskilere karşı savaş açmış oluyordu. *Resimli Ay*'da tıpkı fütürizm ve konstruktivizm anlayışında olduğu gibi sayfalar düzenlenmeye başladı. Fotoğrafların üzerine çarpı işareti kondu; kimi fotoğraflar baş aşağı çevrildi; siyah beyaz kontrastlara gidildi. İlk evrede ülkede "kanonik" yazarlar hedef alındı. Abdülhak Hamid [Tarhan], Mehmet Emin [Yurdakul], Hamdullah Suphi [Tanrıöver] ve Yakup Kadri [Karaosmanoğlu] dergi sayfalarında resimleri üzerlerine çarpı konarak ya da resimleri baş aşağı çevrilerek yayımlandı.

NÂZİM'A GÖRE "MEFKÛRE" YA DA "İDEAL"

Nâzım, "putlaştırılmış" bu yazarları alaşağı etmek için Ziya Gökalp'in bir neolojizminden yararlanacaktı. Bu sözcük "mefkûre" idi. Gökalp bu sözcüğü "ideal"ın karşılığı olarak kullanıyordu. Nâzım'a göre, her toplumunun yaşadığı döneme özgü idealleri vardı. Bu idealler, bireylerce soyut bir biçimde kavranmadığı için kimi şahsiyetlerde somutlaştırılırdı. En iyi özümleyen, her yönüyle kendinde aksettiren kimseler o ideallerin temsilcilerine dönüşürdü. O kişilere

baktıklarında insanlar kendi ideallerini, kedi düşlerini, kendi özlemlerini görürlerdi. İşte bu kişiler zamanla toplumun o günkü ideallerini temsil ederdi. Zaman içinde de kutsallaşır, bir "put"a dönüşürlerdi.

Öte yandan, bu "putlar" arasında değer taşımayan, yanlış telkinler ve propagandalar sonucu kendilerini "put" gibi gösteren kişilere de rastlanırdı. Bunlar, Nâzım'a göre "sahte putlar"dı. Onun hedefinde işte bu "sahte putlar" vardı. Ve bunlar yıkılmalıydı; "İşte biz de putları yıkmakla eskimiş, çürümüş mütehaccir [taşlaşmış] putları devirip yeni fikirlere, yeni cereyanlara yol açmaktan başka bir şey yapmıyoruz" diyordu. Edebiyat ve sanat yaşamının sahte putları sıralanırken hedefteki ilk kişiler ise Abdülhak Hamid Tarhan ve Mehmet Emin Yurdakul'du. Bu şahsiyetler sanat alanında ülkenin ideallerinin temsilcisi olamazdı. Her iki şair de "kıymetten düşen putlar"dı.

İş, düşünceyi eğilmez, bükülmez bir hâle sokan, taşlaştıran sahte putları yıkmaktı. Toplumun ideallerini temsil ettiklerini iddia eden sahte putlar bu fikirlerin taşlaşmasına neden oluyorlardı. İnsanlar bu sahte putların kutsal varlıklar haline gelmesiyle muhafazakârlaşıyor, her türlü yeni fikir ve akıma karşı tavır alıyordu. Oysa toplumun evrilmesi için yeni fikir ve akımlara ihtiyaç vardı. Bu yeni fikir ve akımların gelişimine olanak verebilmek için, taşlaşmış fikir ve sanat putlarını ortadan kaldırmak gerekiyordu. İşte bu evrede çağdaş insan kendi fikir ve özlemlerini gerçekleştirebilmek için putları devirip yeni fikirlerin önünü açacaktı. Nâzım Hikmet putları yıkmaya yönelik kampanyasıyla, eskimiş, çürümüş, taşlanmış putları devirip yeni fikirlerle, yeni düşünce akımlarına yol açmaktan başka bir şey yapmadıklarını söylüyordu. Abdülhak Hamid yeni nesil için artık bir sanat ve edebiyat putu olamazdı. Bu şair artık günün yeni sanat ve fikir akımlarını temsil

Mehmet Emin "milli şair" olarak biliniyordu. Putlar yıkılırken ikinci sırada o yer aldı.

Toplumlar evrilip son uygar aşamaya girdikten sonra artık putlara gerek kalmayacaktı. İnsanlar bundan böyle doğrudan doğruya fikirler ve düşünce akımlarına inanır olacaktı. Uygar ve gelişmiş bir birey yeni bir fikri kavrayıp ona inanabilecek bir düzeye eriştikten sonra, o düşünceyi somutlaştırmaya yarayan putlara ihtiyaç duymayacaktı. Çağdaş toplum düzeninde yapılacak ilk

etmiyordu. Artık put işlevi göremezdi. Şu halde yeni fikirler gelişim ortamı sağlayabilmek için öncelikle bu eskimiş, değerden düşmüş putu yıkmak gereği vardı.

PUTLARI YIKIYORUZ NO 2 MEHMET EMİN BEYFENDİ

Resimli Ay Temmuz 1929 tarihli bir sonraki nüshasında, "Putları Yıkıyo-

Cevap 1

Nâzım Hikmet

Behey!
Kara boynuz gibi kaşlı
mukaddes Apis başlı
adam;

Behey!
Kara maça bey!
Sen şiirin asil kamusuyla konuşuyorsun,
ben asaletten anlamam.
Şapka çıkarmam konuştuğun dile,
düşmanlığım asaletin
kelimelerde bile.

Behey!
Kara maça bey!
Ben bilirim
bu tehevür şu şikâyaat niçin?
bilirim
beni uykumda boşmak için
bekliyorsun geceyi.
Ben ki bileklerinde tel kelepçeyi
bir altın bilezik gibi taşımışım,
ben ki ilmikleri sabunlu iplere bakıp
kılı kalın ensemlerini kaşımışım,
tehdidine pabuç
bırakır mıyım hiç?

Behey!
Kara boynuz gibi kaşlı
mukaddes Apis başlı
adam.

Behey!
Kara maça bey.
behey, yüzü kara.
Ruhunu zenci bir esir gibi çıkardın pazara,
bir orospu odası yaptın kaşa tasını...
Hâki ceketli ölülerin ceplerinden
çalarak parasını
satın aldın kendine
İsviçre dağlarının
havasını,
Ve bundandır ki bugün
ablak sarı suratında senin
kanlı altınların kızılığı var.

Acayıp rüzgârlar esmiye görsün başımdan.
Yoksa musahhîh maaşımdan
haftada üç papel taksite başlayıp seni
bir şamar oğlanı gibi kullanırım.
Beyimin böyle işlerle ülfeti var sanırım,
mükemmel yapar vazîfesini.

Behey!
Kara maça bey.
Halka ahmak diyen sensin.
Halkın soyulmuş derisinden
sırtına şrak giyen sensin.
Ya bal tutan beş parmağını
beş çürük muz gibi.
homurdanarak dolaş besili bir domuz gibi.
Meydan senin
mi dersin?
hata edersin,
bizde o söz var mı baksan a.
Ben içirmek için sana
kendi kara kanını
bir ateş çenberle çevirdim dört yanını,
sağa git
yok geçit,
sola git yok,
İleri
geri
yok.
Kıvrık kıvrık kalemini kalbine sok
bir akrep gibi intihar et.

1929

ruz No 2 - Mehmet Emin Beyefendi" başlıklı yazıya yer veriyordu. Nâzım burada Abdülhak Hamid'dekiyle aynı mantığı kullanıyordu. Mehmet Emin putlaştırılmış, "millî şair" ilan edilmişti. Oysa Mehmet Emin'in kullandığı dil bile Türkçe değildi; sahte, uydurma, yabancı bir dildi. Nitekim Türkçenin son devirdeki gelişimi üzerinde hiçbir etkisi olmamıştı. Öte yandan şiirleri bu topraklardaki insanın, ruh ve özlemlerini ifade etmiyordu. Mehmet Emin, kendi yazan ve kendi yazdıklarını kendisi basan ve okuyan bir şairdi. Nâzım, onun için "Lisanı Türkçe olmayan, lisanının kökünü canlı dilden almayan bir şair Türk şairi, millî şair olabilir mi?" sorusunu yöneltiyordu. Ama "millî şair" olmak için bu da yeterli değildi; millî şair topluluğun millet haline dönüştüğü ortamlarda ortaya çıkardı. Türk milleti görece geç bir dönemde oluşmuştu. Mehmet Emin'in yazı yazdığı devirlerde ülke, onun şahsında bir millî şaire malik olabilirdi. Oysa kendisi bu sıfata nail olabilmek için hiçbir özellik göstermemişti. Toplulukların millet haline gelip millî şair yetiştirdikleri devir, derebeylikle mücadele edilen ya da emperyalizme karşı kurtuluş mücadelesinin verildiği veya her iki kavranın da birlikte yürütüldüğü evreydi. Millî şair işte bu ortamda mücadeleyi girişen şairdi. Rusların, Bulgarların, Hintlilerin, Almanları millî şairlerinde bu vasıf barızdı. Oysa Mehmet Emin Bey'de bu vasfın zerresi bile yoktu.

Abdülhamid devrinde yaşayan Mehmet Emin'in, Tevfik Fikret'in "Sis" şiirinde, Namık Kemal'in birçok yazısında olduğu gibi dönemin istibadına karşı haykıran ve dillere destan olan hangi yazısı ya da şiiri vardı? Hangi yazısında Ziya Paşa kadar olsun emperyalizme dost olanlara hücum etmiş ve en nihayet hangi yazısı Kemalettin Kâmi'nin "İzmir Kapılarında" adlı küçük şiiri kadar olsun Millî Mücadele'nin destanı olmuştu? Mensup olduğu milletin dilinde bir dönüm noktası oluşturmayan, o milletin büyük mücadelelerinin sesini duyuramayan bir şair nasıl millî şair olabilirdi?

Nâzım'ın ve *Resimli Ay*'in başlattıkları bu başkaldırı kısa sürede yankı uyandırmış ve özellikle Türk Ocağı çevresinde, başta Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri olmak üzere, karşı salvoları neden olmuştu. Nâzım soruyordu: "Bu feryat, bu gürültü niçin? Neden hürriyetin ve yeniliğin âşık ve müdafii olmak lâzım gelen gençliği, eskiliğin müdafaası için tahriker cesaret ediyorlar?"

Nâzım'a göre, gençliği tahrik eden Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri kendi saltanatlarının da yıkılacağından korkuyordu. Türk Ocağı içinde Mehmet Emin'in yanında saltanat kumuş birkaç "milliyet tüccarı" varlıklarını sürdürülebilmek için birbirlerini savunmak ve çıkarlarını korumak zorundaydı. Bu öyle bir saltanat zinciriydi ki, halkalardan birinin kopmasıyla ötekilerin de saltanatlarından olması tehlikesi vardı. O nedenle, içlerinden birine hücum edilince hemen harekete geçmiş ve Nâzım'ın başlattığı protesto hareketini daha doğuş aşamasında boğmayı tasarlamışlardı. İşte Mehmet Emin'i savunma istemeleri bu kaygının ve korkunun sonucuydu. Yoksa Mehmet Emin'in "millî şair" olmadığını daha zamanında Hamdullah Suphi, *Servet-i Fünûn*'da itiraf etmişti. Hamdullah Suphi'ye göre Mehmet Emin "tabaka-yı avam"ın, yani toplumun alt kesimlerinin şairiydi. Bindiği gibi, o sıralarda Türk Ocakları "havas"ı, yani okumuş, bilgi sahibi kesimi temsil ediyordu. Kısa bir süre sonra kapanış nedenlerinden biri de bu "avam-havas" çatışması olacaktı. "Avam"dan yana halkevleri, "havas"ı savunan Türk Ocaklarının yerini alacaktı.

CEVAP NO 1 VE İPTEN KAZIKTAN KURTULMUŞ YAZAR

Nâzım'a karşı sesini en üst tondan yükselten yazarlar Ahmet Haşim, Yakup Kadri ve Hamdullah Suphi olacaktı. Putları Yıkıyoruz No 1 ve No 2'nin ardından hedefte Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri vardı. Bu nedenle her iki yazar Nâzım'a ateş püskürüyordu. Yakup Kadri, yazdığı bir dizi makalede doğrudan şairin

kişiliğine saldırıyor, "Bunlar ipten ve kazıktan kurtulmuş kaşarlı sabıkalılardır" diyordu. Bunların aralarında öyleleri vardı ki, daha yirmi beş yaşına basmadan hayatlarının en güzel çağını zindan köşelerinde çürütmüşlerdi. Bir kısmı ise komünist Çekalalarının Türk ırkdaşların kanı ile bulanmış ellerini öpmeyi ve onlara dair kasideler terennüm etmeyi bir geçim vasıtasına dönüştürmüştü. Yakup Kadri'ye göre Nâzım, Milli Mücadele yıllarında düşmana karşı çıkmaktan ürkip, Maarif Vekâleti'ni dolandırarak çaldığı parayla Karadeniz'i aşır Bolşeviklere ilhak eden bir vatansızdı. İşte bunu üzerine Nâzım, *Resimli Ay*'in Temmuz 1929 sayısında, üç şiirden oluşacak "Cevap"larının ilkinin, başlık koymaksızın, sadece "Cevap" diyerek ve adını da gizlemeksizin yayımlayacaktı.

Bu şiir bardağı taşıran son damlaydı. Değişik yöntemlerle şairin ve de *Resimli Ay*'in üzerine gidilmeye başlanmıştı. Nâzım'ın dergide ilk şiirleri "İsimsiz Adam" imzasıyla yayımlanmış ve bunlardan "Sesini Kaybeden Şehir" dava konusu olmuştu. 18 Eylül 1929 günü dergi yazı işleri müdürü Behçet Bey ve avukatı İrfan Emin Bey yargı önüne çıkarıldı ve dava on gün hapis ve 10 lira para cezasıyla sonuçlandı. Karar temyiz edildi. Yargıtay kararı bozdu. Mahkeme eski kararında direndi. Yargıtay bir kez daha kararı bozdu.

CEVAP NO 2 VE "İŞÇİ ŞAİRİ" NÂZİM HİKMET

Bu arada Nâzım'ın 835 *Satır*'ını diğer kitapları izledi: *Jokond ile Sî-YA-U*, *Varan 3* ve $1+1=1...$ Şairin popülaritesi her geçen gün artıyordu. Geniş bir okur kitlesi oluşmuştu. Bu ilgi odağı kuşkusuz edebi çevrelerde kiskanılıyordu. Eski ustaların pabucu dama atılıyordu. O sırada Nâzım'a karşı oluşan cephede yer alan şairlerden biri de Ahmet Haşim'di. Ahmet Haşim, başlangıçta Nâzım'ın şiirlerini beğeniyle karşılamıştı, ama "Putları Yıkıyoruz" kampanyası son kertede kendisine de dokunacaktı. Nitekim insiyaki olarak gençleri eleştiren, hatta alaya alan, bu arada suç-

Cevap 2 Nâzım Hikmet

*İki serseri var
Birinci serseri
köprü altında yatar,
sulara yıldızları sayar geceleri.*

*İki serseri var:
İkinci serseri
atlas yakalı sarhoş soğralarında
Bağdatlı bir dilencinin çaldığı sazdır
fransız emperyalizminin
idare meclisinde ayvazdır.*

*Ben,
ne köprü altında yatan,
ne de atlas yakalı sarhoş
soğralarında
saz çalıp arabistan ıhtıştı satan-*

*-ların
şairiyim;
topraktan, ateşten ve demirden
hayatı yaratan-
-ların
şairiyim
ben.*

*İki serseri var:
İkinci serseri
yolumun üstünde duruyor
ve soruyor
bana:
"P R O L E T E R"
dedişimin
ne biçim kuş
olduğunu?"*

*Anlaşılan
Başdadı şaklaban
unutmuş,
Mösyö bilmem kimle beraber
Adana-Mersin hattında o kuşu yolduğunu.*

*İki serseri var:
Birinci serseri
halkın alın terinden altın yapanlara
kendi kaftasında hurma rakısı sunar.*

*Ben hızımı asırlardan almışım.
Bende her mısra bir yanardağ hatırlatır.
Ben ne halkın alınterinden on para
çalmışım
ne bir şairin cebinden bir satır...*

*İki serseri var:
İkinci serseri
meydana dört topaç gibi saldığım dört
eseri
sanmış ki yazmışım kendileri
için.*

*Halbuki benim
bir serseriye hitap eden
ikinci yazım işte budur:
Atlas yakalı sarhoş soğralarının sazi,
fransız sermayesinin hacı ayvazı,
bu yazdığım yazı
örse balıyoz salanların şimşekli
yumruşudur
katmerli kat kat yağlı ensende.
Ve sen o kemik yaladığın
soğranın altına şirsen de,
- dostun KARAMAÇA BEY gibi -
kaldırıp kaldırıp yere caaal-
-mak için
canını burnundan aaal-
-mak için
Koca göbeklerin RUSEL kuşağı sen,
sen uşşak murabbai,
sen uşşak mik'abı
satılmış uşşakların uşşığı sen!!!*

layan yazılar kaleme aldı. Nâzım'ın özellikle "proleter" kimliğiyle şairlik taslamasını bir türlü kendisine yediremiyor, salvolarında "işçi şairi" sözünü dilinden eksik etmiyordu. İşte "Cevap No 2" başlıklı şiirdeki hedef Ahmet Haşim idi.

HAMDULLAH SUPHİ VE BOLŞEVİK KAPISININ MÜSECCEL KÖPEĞİ

Hedefteki üçüncü kişi ise Hamdullah Suphi idi. Hamdullah Suphi ardına Türk Ocaklarını almıştı ve militan gençliği Nâzım'a karşı kullanmaksızın edemeyecekti. *İkdam* gazetesinde Nâzım'ı sindirmeye yönelik çok sert bir cevap verdi. İşin içine politikayı da karıştırarak bir noktada şairi jurnallıyordu:

"Abdülhak Hamid bir dâhidir. Bunlar putları değil, milli ediplerimizi, dâhilerimizi yıkmak istiyorlar. Bu edebiyat tartışması değil komünizm propagandasıdır.

Karşımızdakiler kimlerdir?

Bolşevik kapısının müseccel köpekleri!

Putları kıranlar bunlardır."

Hamdullah Suphi, başkanı olduğu

Nâzım'ın "Apis başlı adam" olarak nitelediği kişi Yakup Kadri Karaosman-oğlu'ydü.

Türk Ocağı'nda gençleri kıskırtıyor, "İcab ederse daha müessir surette iş görürüz ki, Türk vatanının sevdiği adamlar, vatansızların tecavüzlerine uğrayacak kadar yalnız değillerdir" diyordu. Böylece gerekirse kaba güce başvurulacaktı. Nitekim sonunda Türk Ocağı gençleri harekete geçmişti. *Resimli Ay*'in yönetim yeri da-

tartışma ortamı yaratmıştı. Bu sırada Nâzım da söz almış ve bütün olayın edebi çevrelerde yürütülen bir edebiyat tartışması olduğunu, sanatın zamanla köklü dönüşümlere uğradığını etkin bir üslupla *Resimli Ay*'ı basmaya gelenlere anlatmıştı. Gençler de onu ilgiyle izlemiş, sonuçta sessizce binadan ayrılmışlardı.

Resimli Ay'ı basıp sahiplerine gereken dersi vermişti.

Bu arada serbest nazım her geçen gün yeni mevziler kazandı. Nâzım'dan yana yepyeni bir şair nesli oluşmaya başladı. Temmuz 1930'da Nâzım'ın "Salkımsöğüt" ile "Bahri Hazer" şiirleri, kendi sesiyle Columbia şirketince plağa alındı. Plak yok sattı. Hatta kahvelerde, lokantalarda güpegündüz çalınır oldu. Bu durum karşısında kolluk kuvvetleri duruma müdahale etmek zorunda kaldı. Columbia firmasına da gözdağı verildi, şirket büyük talep olmasına karşın plağın yeni sürümlerine yanaşmadı.

"CEVAP NO 3 - BİR KOMİK ADEM"

"Cevap No 3 - Bir Komik Âdem", Nâzım Hikmet'e, dolayısıyla *Resimli Ay*'a karşı saldırının kıskırtıcısı, hem de baş örgütleyicisi durumunda olan, Türk Ocağı Merkez Heyeti Başkanı Hamdullah Suphi Bey'e yönelikti. "Bir Komik Âdem" başlığını taşıyan şiirle Nâzım bir anlamda "Putları Kırıyoruz" kampanyasına son noktayı koyuyordu. Etrafındaki çember her geçen gün daralıyordu. Edebi alanda başlattığı kampanya kısa sürede siyasi bir nitelik kazanmıştı. Kendi safına çekebileceği kişileri bile karşısına almak durumunda kalıyordu.

DEMOKRASİ SORUNU VE ESKİ-YENİ MÜCADELESİ

Savaş ertesi zihniyet değişimi sonucu ideolojilerin hâkim olduğu bir dünya inşa ediliyordu. Yeni sanat akımları Cihan Harbi'nin yıkım sürecini bir ölçüde sürdürüyordu. Bu nedenle Nâzım'ın Moskova'da edindiği birikim, bu arada Mayakovski'ye hayranlığı, onun fütürist anlayışını benimsemiş oluşu "Putları Kırıyoruz" hareketini başlatmasına neden olmuştu. Ama 30'lu yılların dönüşümünü salt Nâzım ile açıklamak olanaksızdı. Aslında ortada bir eski-yeni mücadelesi vardı. Cumhuriyet yeniyi temsil ediyordu. Gazi'nin aynı tarihlerde başlattığı "kültür devrimi"nin de bunda bir payı vardı. Arap harfleri terk edilerek Latin harfleri kabul edilmiş, tarih anlayışı

Tartışmanın fitilini ateşleyen yazı *Resimli Ay*'in Mayıs 1929 tarihli nüshasında Nâzım'ın Mahmut Yesari'nin Geceleyin Sokaklar başlıklı eserinin eleştirisiydi. Nâzım, Mahmut Yesari'nin başka dillere korkmadan çevrilebileceğini söylüyordu. Çeviri sonucu yazısı hiçbir kayba uğramayacaktı. Oysa "dâhi-i âzâm (?!)" Abdülhak Hamid'in kaç yazısı böyle bir sınavdan geçebilirdi.

Nâzım'ın Abdülhak Hamid ve Mehmet Emin yazılarının ardından Sadri Edhem ikincil derecede put olarak Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri'yi hedef aldı.

ğıtılacak, yöneticileri hırpalanacak, Nâzım Hikmet'e gözdağı verilecekti.

7 Temmuz 1929 Pazar günü harekete geçildi. Aralarında bir iki sivil polislin de bulunduğu otuz dolayında genç *Resimli Ay*'ı bastı. Pazar günü seçilmişti, zira etrafta tanık bulunmaması tercih nedeniydi. Baskın Zekeriya Sertel'in dirayeti sayesinde fazla zayıt verilmeksizin atlatılacaktı. Hızını alamayan gençleri sükûnete davet eden Zekeriya Sertel, "Oturun konuşalım" diyerek gazetede bir tür

Bu arada gençler bir ikilem içerisinde kalmıştı. Eski nesil yeni nesli suçluyordu. Hatta Yakup Kadri gençler için "saman ekmeğiyle beslenmiş nesil" sözünü kullanmış, Türk Ocağı'nda infial yaratmıştı. Bu gafını tevil için *İkdam* gazetesinde "Gençliğe Hitap" başlıkla yazılar yazmak zorunda kalmıştı. Ancak, Nâzım'a karşı tavır alan gazeteler ver yansın saldırılarını sürdürüyordu. Baskın ertesi *İkdam* gazetesi "Asil Türk Gençliği Kendini Göstermeye Başladı" başlığını atmıştı. Gazeteye göre, üniversiteli gençlik

yepyeni bir açılımla ele alınmış, dil alanında *Genç Kalemler*'den sonra ikinci bir sadeleştirme sürecine girilmişti. 1910'lu yıllar Türkiye için bir Rönesans işlevi görmüştü. Fikir hareketleri ötesinde yeni bir dil anlayışı benimsenmişti. Selanik'te gündeme gelen "yeni hayat" günlük yaşamın hemen her alanına sirayet ediyor ve edebiyat da bundan nasibini alıyordu. Yenilikçilerin boy hedeflerinden biri, *Servet-i Fünûn* ve onun Osmanlı dili olacaktı. Eski nesil savunma hatlarını çizirken o günlerin korkulu rüyası komünizmi de kalcan edinmişti ve edebi bir tartışmayı olanaklar ölçüsünde siyasete çekme gayreti içerisindeydi. *Resimli Ay*'ın başyazarı Zekeriya Sertel bu tür ithamları hemen her sayıda reddediyor, demokrasiden yana olduklarını vurguluyordu. Özellikle Hamdullah Suphi İkdâm gazetesinde *Resimli Ay* yayınının komünizm propagandası olduğunu iddia ediyordu. Bu makale üzerine Türk Ocağı'na mensup gençler, yukarıda belirtildiği gibi, dergi idarehanesine gelerek yönetimi "ikaz etme" gereği duymuştu. Ertesi gün *Resimli Ay* gazetelerde gençlere hitaben şu uyarıyı yayımlamıştı:

"Efendiler:

Resimli Ay'ın intişarı gününden bugüne kadar bir cephesi vardır. O da demokrasiyi müdafaadır. Parasızlığa, her türlü kakra tahammül ederek çıkardığım mecmuada ben kuvvetimi bu idealden aldım. Bugün mecmuamızdaki neşriyata komünizm süsü vererek efkârı umumiyeyi aldatanlara karşı söylenecek söz şudur: *Resimli Ay* sahifelerini, sadece edebî bir münakaşaya açmıştır. Buna komünizm süsü verenler çok çirkin bir demagoji yapıyorlar. Bu doğrudan doğruya eski ile yeninin mücadelesidir."

Zekeriya Sertel'in teşhisi doğrudur. Ortada bir eski-yeni mücadelesi vardı ve bu mücadelenin omurgası da dil sorunuydu. Eski nesil bir türlü "yeni lisan"ı kabullenemiyordu. Bu nedenle de her gün cephe yitiriyordu. Ulusdevlet inşa süreci dilde de yenilikleri zorunlu kılıyordu. Nitekim Mehmet

Emin'e yöneltilen eleştiri bu yöndeydi. Yeni Türkçenin esin kaynağı canlı dildi; köylü ve esnaf edebiyatıydı, halk edebiyatıydı, halk şiiriydi.

Resimli Ay'ın Ağustos 1929 sayısında "Putlar Etrafında Kopan Gürültü" başlıkla yazısıyla bu kez Sadri Ethem "mini mini sahte putçuk" diye nitelendiği Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri'yi hedef alacaktı. Bu arada *Akşam* gazetesi bir edebiyat anketi düzenlemiş ve "harpten evvelki nesille harpten sonraki nesil" arasındaki bariz farkı ortaya koymuştu. Eski nesil buna çok içerlemiş ve el altından tezvire başlamıştı. Eski üstatların sınırları gerildi. Birbiri ardından makaleler yayımlandı. Yakup Kadri bir yazısında gençleri karşına alarak "Gençler mütereddiddir, çünkü samanla karışık hamur yediler" satırla-

rına yer verdi. Bu cümle tartışmanın daha da alevlenmesine neden oldu.

Özetlemek gerekirse "Putları Kırıyoruz" kampanyası Selanik'te başlayan bir sürecin son halkasıydı. Sadri Etem bu noktaya dikkat çekmek için Yakup Kadri'nin Selanik'te *Genç Kalemler* hareketi başladığı tarihte *Rebap* dergisinde yer alan bir yazısını *Resimli Ay*'da tekrar yayımlama gereği duydu. Yakup Kadri şöyle diyordu yazısında:

"Yeni... Satıyorlar. Kaça? Nasıl? Bilmiyorum, fakat satıyorlar. İki senedir gazetelerde ilânlarını görmediniz mi? Yeni Lisan, Yeni Fikir, Yeni Hayat.

Ey görgüsüz, çocuk ruhlu kimseler! Eğer yeni köprülerin, yeni evlerin,

Cevap 3

Nâzım Hikmet / Bir Komik Âdem

Gözleri, kulakları, elleri, ayaklarıyla,
han hamam, apartıman ve konaklarıyla,
çatal, bıçak, tabak ve bardaklarıyla,
16 sayhaları, baskı makinaları-tanklarıyla,
yamak ve yardımlarıyla
hücumla kalktılar!..
hele içlerinde öyle bir tanesi var,
öyle bir tanesi var ki:
İnsanın yüzüne öyle bakar
öyle melûl bakar ki:
toka edersin eline papelini,
ve sıkar sıkamaz onun belini
sivri dilli, zilli bir bebek gibi çırpar elini.

O komik bir âdemdir.
Portakal oğlu zâdemdir.

*

Han, hamam, apartıman ve
konaklarınızda,
Çatal, bıçak, tabak ve bardaklarınızla,
yamak ve yardımlarınızla
hücumla kalktınız!
Hak varsa eşer,
hücumla kalkmak hakkınız.

Efendiler,
ikinizle teker teker
paylaştık kozumuzu!
Şimdi sıra onun,
gelsin o!!

Gel,
Sen:
itlerini öne itip
karanlıkta yol kesen
hatip!!!

Sen:
Beşinci Mehmedin saltanatını,
Halişenin altın nallı kır atını
papellerin kat katını
ve teneke suratını,
doldurup torbana
sıska sırtında taşıyorsun.

Torbana doldurmak için taşıyorsun.
Bana gelince
ben:
geniş omuzlarımda dimdik bir kelle
taşıyorum.
Ve taşıyorum:
kellemin
içindeki
için.
Farkındayım niçin:
Kan
hışkırıyor
bana bakan
'ateş taşan?!

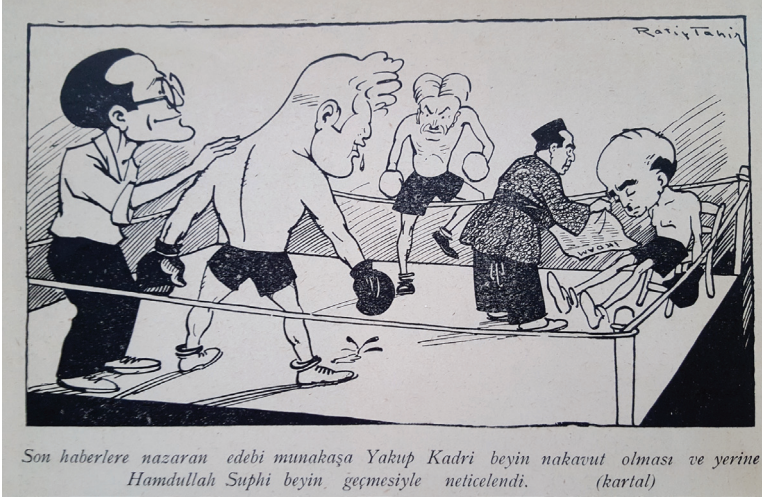
şözlereinden...
Ve niçin:
cümleler ezberlemişsin
Fehim Paşanın

şözlereinden...

Fehim Paşanın hayrülhalefi,
bize sökmez ağı...
Çıkmak istediğim yaldızlı merdiven yok.
Kalbimin elinde ipeki eldiven yok.
Çıplak bir yumruk gibi kalbimi
soymuşum.
Kellemin
içindeki
için,
kellemi koymuşum.

Sen...
Hayır...
Seninle böyle konuşmak istemem...
Hem,
ben ki yegâne asaleti
dişli düşmanla boşuşmakta bulanım,
seninle boşuşmak istemem.
Sen bir komik âdemsin
Portakal Oğlu zâdemsin.
Toka ederler papelini,
sıkırlar senin belini,
sivri, dilli, zilli bir bebek gibi çırparsın
elini.
Sen bir komik âdemsin!
Sen...
Fehim Paşanın hayrülhalefi.....
Bu kadar kâfi.....

Ratıp Tahir Burak'ın çizgisiyle Nâzım putlara karşı rauntlarının sonucularını Yakup Kadri ve Hamdullah Suphi'ye karşı gerçekleştirecekti.

Son haberlere nazaran edebi münakaşa Yakup Kadri beyin nakavut olması ve yerine Hamdullah Suphi beyin geçmesiyle neticelendi. (kartal)

yeni bayramlık elbiselerin vakit ve vakit size temin ettiği zevki, saadeti dudaklarınıza verdiği hande-i neşatı daha ziyade genişletmek isterseniz – şüphesiz istersiniz– gidiniz, koşunuz, satıyorlar: Selanik'te Yeni Fikir, Yeni Hayat, Yeni Lisan.

... Biz Osmanlıyız ve bu Osmanlı lisanıdır. İstiyorlar ki biz Çağatay olalım ve Çağatayca söyleyelim. Hayır, bu kabil olamayacaktır. Hayır... Zavallı yenilik, zavallı bayramlık elbiselere benzeyen yenilik..."

Cumhuriyet'in ilk on yıllarında yeni-eski kavgası toplumun hemen her katmanında kendisini gösterecekti.

Bu tür bir tartışmanın edebiyata da yansıması kaçınılmazdı. Nâzım Hikmet bu kavgada önemli bir rol oynadı. Kısa ömürlü olsa da "Putları Kırıyoruz" kampanyası Türkiye'de toplumcu gerçekçi bir sanat anlayışı için önemli bir ortam yarattı. *Resimli Ay*, 30'lu yılların başında Türk edebiyatına yeni bir soluk getiren Sabahattin Ali, Sadri Etem, İlhami Bekir, Suat Derviş, Mahmut Yesari, Nizamettin Nazif, Vâlâ Nurettin, Münire Handan, F. Celalettin, Peyamı Safa gibi genç yazarlardan oluşan yeni bir yazar kitlesini okura kazandırdı. Türk edebiyatında bu yenilik Nâzım Hikmet sayesinde gerçekleşmiş oluyordu.

Resimli Ay'ı "ikaz" için idarehanesine gelen Türk Ocak'lı gençlere Zekiya Sertel'in ertesi gün gazetelerde yayınladığı cevap: [*Resimli Ay*, Ağustos 1929, s. 33.]

Efendiler;

Resimli Ay'ın intişarı gününden bugüne kadar bir cephesi vardır. O da demokrasiyi müdafaaadır. ... Demokrasi içerisinde her fikir müdafaa ve münakaşa edilebilir. Nümayiş ve gürültü ile fikri boğmak, yirminci asır gençliği için çok geri bir harekettir. Gençlik her yerde maziye hürmet eder, fakat bu hürmet her fikrin serbest münakaşa edilmesine, ortaya yeni fikirler atılmasına mani olmaz. Terakki merhalesinde putları kıran, yeni fikirleri, yeni cereyanları kuran gençliktir.

Yıkılacaklarını hissederek kalplerindeki korkuyu gençlerin kanatları altına sığınarak ortalığı telaşa verenler hem gençliği hem efkârı umumiyyeyi aldatıyorlar. Ortada komünizm meselesi yoktur. Eski ve yeni mücadelesi vardır. Mecmuamızda yer verdiğimiz böyle basit bir edebiyat münakaşasını suni heyecan ile boğmak isteyenler bizden kalem ve fikir hürriyetini alıyorlar. Bizden bu hürriyeti, almağa çalışanlar demokrasiye hıyanet ediyorlar. ...

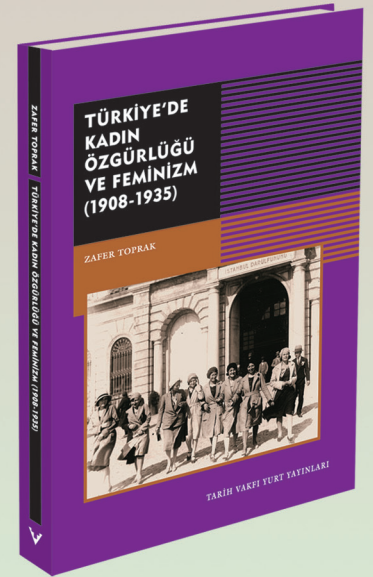
Darülfünun gençleri... Ben sizi, mazi olmağa mahkûm fikirleri ve insanları müdafaa eden cephede değil, bizim cephede demokrasiyi yıkanlara karşı heyecan duyan cephede görmek isterim. Biz Mehmet Emin beyin milli şair, ve Hamit beyin dâhi olmadığını iddia ediyoruz. Ve bu iddiamızla ortalıkta taze otların büyümesine mani olan baldıran çalırlarını temizlemek, genç nesle bir inkişaf ve yükselme sahası açmak istiyoruz. Yani bir kelime ile edebiyatta da saltanatları yıkarak demokrasi ilân etmek istiyoruz.

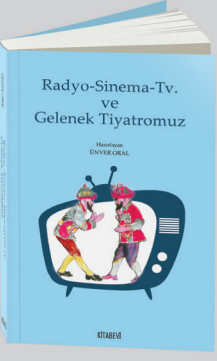
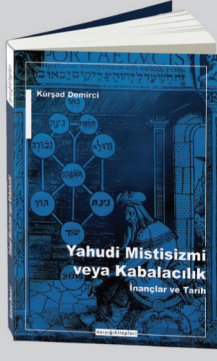
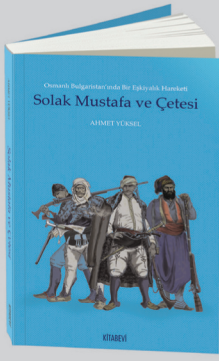
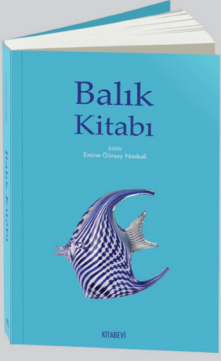
TÜRKİYE'DE KADIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE FEMİNİZM (1908-1935)

1908 Jön Türk Devrimi'yle birlikte özgürlükten eşitliğe, uluslaşmadan laikliğe, gündemdeki tüm temel dönüşümler bir anlamda kadına odaklanmıştı. Geçmişte kadın "aile"nin bir parçasıydı; ayrı bir kimliği yoktu. Oysa Meşrutiyet söylemiyle kadın bireyselleşiyor, bedenini algılıyor, kendine özgü kimlik kazanıyordu. Cihan Harbi, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kadını daha bir görünür kıldı. Yoksulluk ile özgürlük atbaşı gitti. Mütareke'yle birlikte geçmişin hiyerarşik yapıları kısmen çöktü; özel yaşam alanı köklü dönüşümlere uğradı. Artık, geleneksel aile ilişkileri "özgür kadın" karşısında yetersiz kalıyordu. Cumhuriyet, ulus-devlet inşa sürecinde "asrî kadın"dan yeni görevler beklerken onu aynı zamanda zapturapt altına aldı. Son kertede Cumhuriyet, biyolojik kimliğini koruyarak kadına yurttaş kimliği kazandırdı.

Kadının 1930'lu yıllarda seçme-seçilme hakkını elde edişi dış dünyada yankı uyandırmakta gecikmedi. Nitekim 1935 Uluslararası Kadınlar Kongresi'nin Türkiye'de toplanmasının temel gerekçesi buydu. Ancak Anglosakson çevrelerin etkin olduğu kongre Ankara'yı kaygılandırmış, vurgulanan barış söylemi Almanya ve İtalya karşısında iktidarı güç durumda bırakmıştı. Bundan böyle Türkiye'de ilk feminist dalga son buluyor, kadın hareketi otuz yıllık bir uykuya yatıyordu.

Zafer Toprak, Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm adlı kitabında özgün kaynaklarından yola çıkarak 20. yüzyılın ilk yarısında ülkede toplumsal dönüşümün ana eksenini oluşturan kadının özgürlük mücadelesini ve kazanımlarını anlatıyor.

Balık Kitabı

Edtör: Emine Gürsoy Naskali

Balık Kitabında Evliya Çelebinin seyahatnamesindeki balık ve balıkçılığa ait anlatımlar; Osmanlı ve Bizansta Rumelifeneri balıkçılığının tarihi; Anadolu, Orta Asya ve Sibiryada deniz, göl ve nehir balıkları, balıkçıları ve balıkçılığına ait bilgiler verilmiş, bu sahalardaki uygulamalar, gelenekler, inançlar, alet edevat, balıkları isimlendirme yöntemleri, terminoloji ve etimolojiler kaydedilmiştir. Eski Türkçeden beri dilimizde var olan balık kelimesinin suda yüzen balık anlamının yanı sıra, Balık+hisar> Balıkesir örneğinde olduğu gibi, şehir anlamına da geldiğini belirtmek gerekir. Balık ve balıkçılar, edebiyatın somut ve soyut çağrışımları arasındadır. Yunus Emre Balık kavağa çıkmış zift tursusun yemeğe diyerek absürd bir tasvirle abes hareketlere işaret eder.

Şanlıurfa'daki balıklı göldeki balıklar gibi bazı balıklar kutsallıkla ilişkilendirilir; bu balıkların yemesinin insana felaket getireceğine inanılmıştır.

Osmanlı Bulgaristan'ında Bir Eşkiyalık Hareketi

Solak Mustafa ve Çetesi

Ahmet Yüksel

Bu kitap, temelde ve birinci elden tarihi kaynaklar ışığında, hayli türa sayılabilecek bir Osmanlı köyünden çıkarak, henüz "koca" olma özelliğini yitirmemiş bir imparatorluğun merkezinde ve en tepesinde bulunanların gündemini uzunca bir süre meşgul etme başarısını istemeden de olsa göstermiş olan bir eşkiya ile arkadaşlarının yaşadıklarına ve yaşatıklarına, keyifli bir okuma eşliğinde, tanıklık edebilmek fırsatı sunuyor. Solak Mustafa ve beraberindekilerin maceraları, II. Mahmud devrinde (1808-1839) başlayan ve onun ilan edebilmek için yeterli zamanı bulamadığı Tanzimat Fermanının yayınlanmasıyla (1839) artarak devam eden imparatorluğu yönetim ve yargıda modernleştirme çabalarının en canlı tanıklarından birisi olması münasebetiyle okuyucu için yeni fırsatları beraberinde getiriyor. Sözeleli imparatorluk merkezinde yahut taşrada oluşturulan yeni meclislerin (Meclis-i Valâ, Eyalat, Sancak ve Kaza meclisleri) işleyişine, ilan edilen yeni kanun (Ceza Kanunu) veya talimatnamelerin uygulama sahasına aktarılmasına yahut o esnada karşılaşılan aksaklıklara, en yeni ve canlı örnekler üzerinden dikkat çekilebilir...

Yahudi Mistisizmi veya Kabalacılık/ İnançlar ve Tarih

Kürşad Demirci

Geleneksel yorumlara göre, dini düşüncenin marjinal kanadını temsil ediyor gibi görünen bu damar, aslında tarihsel perspektiften bakıldığında din fikrinin tam da merkezinde yer alır. Özellikle Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam gibi monotesit dinler söz konusu olduğunda durum tamamen böyledir. Bu bağlamda Yahudilik içinde çok güçlü bir mistik kanalın var olduğunu söylememiz gerekiyor. Yaklaşık MÖ. 1. yüzyıl civarına kadar çıkan bu gelenek çeşitli tarihsel süreçlerden geçerek 16. yüzyıldan itibaren bugünkü haline ulaşmıştır. Yahudi literatüründe Kabela adını alan bu mistik ekolün ana kaynakları Yahudiliğin içindeki metinlerden besleniyorsa da, antik Grek-Roma, eski

İran, Gnostisizm ve İslam gibi dinler veya yorumlar da sürecin şekillenmesine katkıda bulunmuştur.

On altıncı yüzyıldan itibaren Osmanlı Filistinindeki Safed kasabasında olgunlaşmasını tamamlayan Safed Kabalacılığı denilen ekol, modern dünyadaki Hasidik Yahudiliğini belirleyecek kadar güçlü doktrin ve uygulamalar geliştirmiştir. Diasporaların en zorlusu olan 15. yüzyıldaki İspanyadan kovuluş olgusunun Safed kültürüne zemin hazırlaması Kabalacılığı Osmanlı topraklarına doğru yönlendirmiştir. Modern Yahudiliğin oluşmasında Osmanlı Safed Yahudilerinin katkısı dikkate değerdir. Doktrin ve ritüeller bağlamında değerlendirildiğinde Kabalacılıkta rabbinik Yahudilik denilen geleneksel Yahudilik arasında ciddi farklılıklar vardır. Kabalacılık bütün yaratılış aleminin tanrının bir tecellisi olarak görülür ve insanın nihai hedefinin Ein Sof denilen tanrısal öze birleşmesi olduğunu vurgular. Bunu başarabilmek için izlenecek yol geleneksel yorumlardakinden farklı olarak daha batını bir yoldur. Kabalacılık ciddi bir teosofik düşünceye sahiptir. Bu ve benzeri kurgular dolayısıyla Kabalacılık sık sık panteist olmakla suçlanır. Şüphesiz bu tip yorumlar bir Kabalacı için anlamlı değildir. Onlara göre saklı olan sır Kabalacılıkla kendini ifşa etme ayrıcalığına sahip olmuştur. Bu sırı ifşa eden ana metin de Tevratın tefsirlerinden biri olan Zohardır... İşte elinizdeki kitap ana hatlarıyla ama analitik olarak Kabalacılığın hem tarihine hem de inançlarına ışık tutma amacıyla kaleme alınmıştır.

Şiirin Hazanında Gazel Dökenler-II

Hersekli Ârif Hikmet Bey

M. Kayaban Özgül

Hersekli Ârif Hikmet Bey, XIX. asrın yetiştirdiği olağandışı isimlerden biridir. Şairdir; şiirin nesir hâlinde de yazılabileceğini düşünür. Hukukçudur; iktidar eliyle yapılan haksızlıklara tahammül etmez. Modern entellektüelin doğuş sancılarını yaşar ve kendini isyankâr Jön Türklere yakın hisseder. Bir mutasavvif değildir ama, yeni Türk felsefesinin tasavvufattan doğması gerektiğini farketmiştir.

Onun yazdıklarını okumak, değişen sanat anlayışının ve zevkin, Garbâ açılan tefekkürün ve aydınım anlaşılmasında önemli kapılar aralayacaktır.

Mehmed Celâl'in

Manzum Târihleri

Hazırlayan: Mehmet Arslan

Mehmed Celâl, kırk beş yıllık kısa denilebilecek hayatına yetmiş yakın eser sığdırmış önemli bir şahsiyettir. 1912 yılında vefat etmiş ve yazdığı eserlerden yola çıkılarak kendisine "Ara Nesil Şairi," "Ada Şairi" gibi sıfatlar verilmiştir. Şiir, hikaye, roman, mensur şiir, makale, müsahabe-i edebiyeye, tenkid gibi edebi nevirde eser vermiş olan Mehmed Celâl, devrinin edebi hayatı içinde şair ve romancı kimliğiyle bi devrede popüler bir isim olarak ön plana çıkmış, yeni yetişen gençler üzerinde kısa süreli de olsa bir tesirin sahibi olmuştur. Osmanlı Edebiyatı Numuneleri adlı bir nevi edebiyat bilgileri kitabı ve antoloji olan eseriyle de haklı bir şöhret kazanmıştır. Mehmed Celâl, bu tür eserlerinin yanında biraz da zamanının modasına uyarak bir de manzum Osmanlı tarihi yazmaya niyetlenmişti. Önce her padişahın hayatı, savaşları, başarıları, şiirleri, imar faaliyetleri ve o padişahın

döneminin önemli konularını ihtiva eden küçük kitapçıklar hâlinde birer eser yayımlayacak sonra bunları genişletip birleştirerek büyük bir Manzum Osmanlı Tarihi meydana getirecekti. Fakat bilmediğimiz nedenlerden dolayı bu amacını tam olarak gerçekleştirememiş ancak Osman Gâziden başlayarak III. Murad hariç III. Mehmed'e kadar gelen 12 padişahı (Osman Gâzi, Orhan Gâzi, I. Murad, Yıldırım Bayezid, Çelebi Mehmed, II. Murad, Fatih Sultan Mehmed, II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim, III. Mehmed) hakkında her biri 250, 300 beyitten oluşan birer manzum kitapçık yayımlamıştı. Bu kitapçıkların her birinin başında kısa mensur bir mukaddime de bulunmaktaydı. Bu eserleri yayımladıktan on yıl kadar sonra da yine manzum olarak dönem padişahı II. Abdülhamid hakkında Şevketli Padişahımız Gâzi Büyük Abdülhamid-i Sani Efendimiz Hazretleri adıyla diğerlerinden daha hacimli ve ayrıntılı bir eser yayımlamıştı.

İsmail Na'im Efendi

Gülzâr-ı Na'im

Hazırlayan: Kaplan Üstüner

Klasik Türk şiirinin 17. yüzyıl şairlerinden olan Na'im, Üsküdar'da doğmuştur. Medrese tahsili gören şair, doğduğu yerde uzun yıllar mahkeme kâtipliği ve müderrislik yapmıştır. Üsküdar'da H.1106/M.1694'te vefat eden Na'im'in Divan ve Gülzâr-ı Na'im mesnevisi olmak üzere iki eseri bilinmektedir. Bu çalışmada, Na'im'in hayatı, edebi kişiliği, Gülzâr-ı Na'im mesnevisinin metni ve incelemesi ile edebiyat tarihimizdeki yerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu eser üç ana bölüme ayrılmıştır. I. Bölümde, Na'im'in hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında kaynakların verdiği bilgiler bir araya getirilmiştir. II. Bölümde, Gülzâr-ı Na'im'in dil özellikleri, adlandırılması, yazılış sebebi, yazılış tarihi, na-zım şekilleri, beyit sayısı, vezni ve kafiyesi gibi genel özellikleri incelenmiştir. III. Bölümde, Gülzâr-ı Na'im'in muhtevası üzere- rinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Tahkiyevi bir metin olan mesnevinin geniş özeti verilmiştir. Hikâyenin kaynağı, yer ve zamanı, kişileri, tasvirleri ve mesajları üzerinden hareketle belirlenmiştir. Hikâyenin uygun bir yerinde yazılan hacimli sâkinâme de özetlenmiş ve Riyâzînin sâkinâ- mesiyile karşılaştırılmıştır. Mesnevinin uzun sayılabilecek giriş ve bitiş bölümlerinin içerikleri de gerekli incelemelerle aktarılmıştır.

Ülkelerin Yolları / Değerlendirme-Metin

İstahri, Çeviren: Murat Ağar

Yayınevimiz, İslam Coğrafyacılarının eserlerinden Yâkübî'nin Kitâbul-Buldânı ile İbn Hürdazbih'in el-Mesâlik ve'l-Memâlik adlı eserlerini ve Hudûd-ü'l-Alem'î Nersâhî'nin Tarihi Buhârâsını Türkçeye kazandırdı. Kazvinî'nin Asâr-ül-Bilâd ve Ahbâr-ül-İbâd' adlı eserinin analitik bir değerlendirmesini yayınladı. Bu seriden olmak üzere şimdiki de İstahri'nin Mesâ-likü'l-Memâlik adlı eserini okuyucunun takdirine sunuyoruz.

Radyo-Sinema-Tv. ve Gelenek

Tiyatromuz

Hazırlayan: Ünver Oral

Bu kitap; radyo, sinema ve televizyon öğrenimi görenler, televizyon yayıncılığı ve program yapımcılığı ile gelenek tiyatrosu ilgilileri için hazırlanmıştır.

Canlı Karagöz

Hazırlayan: ÜNVER ORAL

KİTABEVİ

Çatalçeşme Sokak No: 46/ A Cağaloğlu - İstanbul

Tel: 0 212 511 21 43 - 0 212 512 43 28 Fax: 0212 513 77 26

www.kitabevi.com.tr